

מראי מקומות- בבא קמא מ"ה

לאקדושי. וע' בקצות (ת"ו, ב') שכ' לדייק מדברי רש"י דאיסורי הנאה חשיבי אינו ברשותו, אבל מ"מ שלו הווי. אולם ע' באבני מלואים (כ"ח, נ"ו, ד"ה אלא), שדייק מלשון הריטב"א בקידושין (מו:): ומדברי הרשב"א (תר"ב) דס"ל דאף אינו שלו.

(ה) **אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך-** ע' בבית הלוי (א', מ"ח, ח') דכ' להוכיח דאיסורי הנאה אינם הפקר מהא דיכול לומר הרי שלך לפניך, דאת"ל דאיסורי הנאה הוי הפקר, א"כ איך שייך לומר הרש"ל, הרי כבר אין החפץ של הנגזל, וממילא מיד חייב בדמים, אע"כ מוכח דאינו הפקר.

(ו) **אלא הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קמיפלגי וכו'-** ע' בקובץ שעורים (קלח) שכ' דודאי היכא שהשור הוא ביד ב"ד, א"א לומר הרש"ל, דהא אפי' בנפל למים צלולים, דאפשר לבר אמוראי למשקלי, מ"מ כל כמה דלא שקלי' אין גזלן יכול לומר הרש"ל, וכ"ש כשהוא ביד ב"ד. וא"כ, כ' דע"כ המח' בין ר' יעקב וחכמים מיירי שהשור הוא עכשיו ביד שומר, וכגון שברח מב"ד, וא"כ הי' מקום לומר דיכול לומר הרש"ל, וכל המח' הוא רק אם חשיב היזק במה שהביאו לב"ד.

(ז) **שומר חנם כלתה לו שמירתו- פרש"י,** דאין עליו להתחזק בשמירתו, ודי בכך, ולא פשיעה היא, הלכך לגבי בעלים פטור מדמי שור, דהא סגי לי' בשמירה פחותה, ובעי כפרה. ולכאו' משמע דעדיין חייב בכופר, אף דפטור מלשלם דמים לבעלים, וכן כ' בתוס' ר' פרץ, וכ' שהוא משום דבמקום דנכנס תחת הבעלים, ולכן כיון דשמרה שמירה פחותה, חייב הוא בכופר. אולם ע' ברשב"א שנקט לדבר פשוט דכיון דשומר חנם שמרה שמירה פחותה, הרי

(א) **עד שלא נגמר דינו מכרו מכור - פרש"י,** דאפי' לרבנן דלא דרשי בבעליו, דצריך להיות המיתה והעמדה בדין אצל א', מ"מ מכרו מכור, עכ"פ לרדיא. ולכאו' מבואר מדבריו דלר"י דדרש בבעליו, פשוט הוא דמכרו מכור לגמרי, ולא רק לרדיא. אולם ע' ברשב"א שכ' שלא נח' ר"י ורבנן אלא לענין הקדש והפקר, אבל אם מכרו לאחר חייב, דבכה"ג שפיר קרינן בי' בבעליו.

(ב) **מכרו מכור- פרש"י לרדיא,** דמשנגמר דינו אינו מכור, דשוב הו"ל אסור בהנאה. והעיר תוס' מזה על שי' ר"ת, דס"ל דמחיים אין השור אסור בהנאה, וא"כ לכאו' הו"ל להמכירה להיות מהני לענין רדיא, ולמה משנגמר דינו אין מכרו מכור. ותי' דמ"מ הרי אסור להשהותו לענות דינו, וביאר הרשב"א שהאיסור לענות דינו הוא משום דכמיתת בעלים כך מיתת השור. וביאר השטמ"ק בשם ר"א מגרמישא דמה שמכרו קודם העמדה בדין מכור, אין החידוש דמותר לחרוש קודם העמדה בדין, דזה פשוט, דלמה יהי' אסור, אלא דאינה מקח טעות. והשטמ"ק כ' בשם תוס' שהוא משום דהבעלים מתענים בשהיית דין שוורים.

(ג) **משנגמר דינו, מכרו אינו מכור, הקדישו אינו מוקדש-** לפי ר"ת, דס"ל שאין איסור הנאה עד לאחר מיתה, מ"מ מכרו אינו מכור לאחר העמדה בדין, דכיון דצריכין להרגו מיד, ממילא בשביל רגע קטן זה דיכול לחרוש אין אדם קונה שור, וא"כ הו"ל מקח טעות. ומה דההקדש אינו חל, כ' הבית הלוי (א', מ"ח, ו') שהוא משום דאין ההקדש על מה לחול, דהא לא חזי למידי [וצע"ק למה לא אמרי' משום דהקדש בטעות הוא, ואולי דבכה"ג הטעות הוא רק הצד הלוקח ולא מצד המוכר, ולא שייך זה אצל הקדש אם הקדש הוי ה"לוקח"].

(ד) **משנגמר דינו... הקדישו אינו מוקדש-** פרש"י, דלאו ברשותי' דמרי' קאי

(י) **אי דקביל עליה שמירת נזקיו, אפי' הוזק נמי ליחייב- כ' הרשב"א** דנראה דלאו בשקיבל עליו בפירוש קאמר, אלא כשקיבל עליו שמירתו מן הסתם קאמר, דאז אמרי' דקיבל עליו בין אם הזיק או אם הוזק, ע"ש טעמו, וכ"כ המאירי. אולם הביא מהראב"ד דלא כזה, אלא דמיירי דקיבל עליו בפירוש אם הזיק או אם הוזק, אבל מן הסתם, כיון דשור זה נגחן הוא, אמרי' דמסתמא לא קיבל עליו אלא לשומרו מלהזיק אחרים, ואינו מקבל עליו אם הוזק א"כ אומר כן בפירוש. וע"ע בהשגות הראב"ד (נזק"מ ד', י') דכ' דהיכא שקיבל עליו שמירת בהמה מן הסתם, כוונתו רק לקבל עליו מה שהוזק, ולא מה שהזיק אחרים. ולכאור' אזיל לשיטתו, דמן הסתם אינו מקבל על עצמו יותר מן מה שמוכרחין לומר שקיבל, והיכא שהוא נגחן, אמרי' דודאי קיבל עליו שמירה מלהזיק אחרים, אבל מן הסתם לא אמרי' שקיבל עליו אם הוזק, ובשור שאינו נגחן, אמרי' להיפוך. אבל הרמב"ם שם משמע דס"ל דמן הסתם קיבל עליו הכל, וי"ל דס"ל כשי' הרשב"א הנ"ל, דמן הסתם קיבל עליו הכל (וע' באבן האזל [נזק"מ א', א', ו'] כביאור שי' הראב"ד, אבל לכאור' מדברי הראב"ד בחי' כאן לא משמע כביאור האבהא"ז, ויש לע' בזה).

(יא) **ר' יהודה אומר תם חייב ומועד פטור, שנא' וכו'- כ' המאירי** דיראה דטעם הדבר להקל טפי במועד מבתם הוא משום דכיון דמועד יש לו קול, א"כ אף הבריות ראויות להשמר ממנו.

(יב) **ר"א אומר אין לו שמירה אלא בסכין- ע' בתוס' (מו. ד"ה אלא) דנח' ב' תירוציו** אם למסקנת הגמ' אמרי' דלפי ר"א חייב אף אם שמרו שמירה מעולה, או אם פטור אם שמרו שמירה מעולה, רק דר"א איסור קאמר. וע' בתוס' רי"ד שכ' דעכצ"ל דס"ל לר"א דחייב אף בדיני אדם, דהא ודאי ת"ק ג"כ ס"ל דאסור להחזיק אצלו שור נגחן, וא"כ ליכא פלוגתא אלא לענין חיוב תשלומין.

כלתה שמירתו ופטור מן הכל, אף מן הכופר. ובביאור שי' רש"י, כ' החזון איש (ב"ק ז', ז') דמשמע לכאור' דגם שומר חנם חייב בשמירה מעולה נגד העולם כיון דהשור תחת ידו. ולכאור' הי' מקום לומר דא"כ ה"ה לענין נזק אמרי' כן, דהא כלפי העולם צריך שמירה מעולה. אבל כ' החזון איש דנראה לומר דרק כלפי כופר אמרי' כן, ד"דסוף סוף נהרג האדם על ידו, שהשור תחת ידו ולא שמרו, ולא כל כמיני' לפטור נפשו משמירה מעולה, אבל לענין חיוב ממון כיון שאינו חייב בשמירה מעולה, חיוב נזקין אחר ששמרו שמירה פחותה שב על הבעלים". אולם ע' לקמן מתוס' ר"פ לענין נזקין.

(ח) **אביי אמר לעולם כדר"מ וכדמחליף וכו'- הק' רעק"א, למה לא תירץ אביי לשיטתו בב"מ (צ"ג), דשם ס"ל דש"ש חייב אף בעל בעידנא דעיילי אינשי, וא"כ שפיר יש לאוקמי ברייתא כר"י, דנהי דס"ל דמועד סגי לי' בשמירה פחותה, אבל מ"מ יש לאוקמי דעל בעידנא דעיילי אינשי, ואז הזיק, דש"ח פטור כה"ג וש"ש חייב, והניח בצ"ע.**

(ט) **אר"א, מסר שורו לש"ח, הזיק חייב הוזק פטור, אמרי' ה"ד, אי דקביל עלי' שמירת נזקיו, וכו'- הק' בתוס' ר' פרץ, למה לא נוקמה דשמרו שמירה פחותה, וממילא הוזק פטור, ותי' דא"כ גם יהי' פטור אם הזיק אחרים. וכ' דמכאן נראה דמה דאמרי' דאם הזיק חייב, היינו דחייב לשלם לבעליו, ומיירי כשהניזק תפס השור, ולא לענין חיוב להניזק, דאם הכוונה הוא דחייב לשלם להניזק, א"כ לוקמה דנטרי' שמירה פחותה, דנהי דלא פשע, מ"מ הרי הוא נכנס תחת הבעלים וצריך להיות חייב על הנזקין (וזהו דלא כדברי החזון איש שהבאנו לעיל, דכ' דדין דהש"ח חייב בכופר היכא דשמרו שמירה פחותה, היינו דין דוקא בכופר, דלפי התור"פ מבואר שהוא אף בכל נזקין).**

ואע"ג דשמרו כראוי, ואנוס הוא מה שהזיק, מ"מ קנסינן ל' להתחייב בנזקיו משום דעבר על דברי תורה.

(ג) מועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל- כ' תוס' להסתפק אם ימין דוקא, לפי שהוא מזומן להזיק יותר מקרן של שמאל, אבל מועד לשמאל כ"ש שהוא מועד לימין, או דלמא ימין לאו דוקא, וה"ה מועד לשמאל לאו מועד הוא לימין, ואורחא דמילתא נקט. וע' בחי' ר' שלמה (סי' ג', ד"ה ולפי) שכ' לפרש ספיקת תוס' ע"פ מש"כ לחקור בביאור דברי רב דמועד לימין אינו מועד לשמאל. דהיינו, למה צריך להיות מועד גם לשמאל, האם זה משום דבאמת לא אתחזק ליגח בשמאל, והו"ל כמועד במינו שאינו מועד לשאינו מינו, או דלמא ודאי אמרי' דאם נגחן הוא בימין, א"כ גם נגחן הוא בשמאל, אלא דצריך סדר העדאה בכל אופן ואופן של היזק. וא"כ, אם אמרי' כצד ראשון, דע"י מה שהוא מועד לימין, באמת איננו יודעים או הוחזק נגחן לשמאל או לא, א"כ י"ל דימין דוקא, דאם הוחזק ליגח בשמאל, ודאי י"ל שהוחזק בימין. אבל אם הביאור בדברי רב הוא דכל אופן ואופן צריך לעשות בו סדר העדאה, א"כ י"ל שאין חילוק בין אם נעשה מועד לימין או לשמאל, מ"מ עדיין צריך לעשות סדר העדאה לאופן האחר של היזק.

(ד) מועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל... כה"ג הוא דמשכחת בי' צד תמות ומועדות- יש לע', הרי לכאו' יש מקום לומר דאם שמרו שמירה פחותה, הרי הי' תחלתו בפשיעה כלפי הצד שמאל, שהוא תם, וסופו באונס כלפי הצד ימין, שהוא מועד, וא"כ ליחייבו משום זה. וע' באבן האזל (נוק"מ ז', ב') שכ' דאין שייך כאן תחלתו בפשיעה וסופו באונס, שהרי לגבי השמירה פחותה דצריך בשור המועד לא פשע כלל, ולכן זה נחשב זה תחלתו בפשיעה וכו'.